

Индекс: Фо 04.01.01-02
Издание: П
Дата: 10.01.2013 г.
Страница 1 от 9

ФОРМУЛЯР

УЧЕБНА ПРОГРАМА

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ПЛЕВЕН

ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ”

ОДОБРЯВАМ:
Декан на ФОЗ
(проф. д-р С. Янкуловска, дмн)

ВЛИЗА В СИЛА
ОТ УЧЕБНАТА 2019/2020 Г.

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО

СОЦИАЛНА МЕДИЦИНА

ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННА СТЕПЕН
“БАКАЛАВЪР”

СПЕЦИАЛНОСТ “УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ”

ЗАДОЧНО ОБУЧЕНИЕ

ПЛЕВЕН

2019

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 05.09.2013 г.
		Страница 2 от 9

По единни държавни изисквания - задължителна

По учебен план на МУ - Плевен – задължителна

Учебен семестър: втори

Хорариум: 30 часа лекции

Кредити: 8

Преподаватели:

Доц. д-р Мариела Камбурова, дм

АНОТАЦИЯ НА ДИСЦИПЛИНАТА

Обучението на студентите-бакалаври има за основна цел да усъвършенства и задълбочи познанията в областта на съвременната социална медицина и да изгради трайни умения за самостоятелен анализ и оценка на общественото здраве.

Учебното съдържание е обособено в няколко раздела:

- Същност на социално-медицинския подход и приложението му в практиката на здравните грижи;
- Демографски подходи за оценка на общественото здраве;
- Заболяемостта като измерител на общественото здраве; Структура и функциониране на здравните системи;
- Здравна реформа и организация на здравеопазването в РБългария.

Обучението по социална медицина трябва да постигне следните *задачи* при студентите-бакалаври по Управление на здравните грижи:

- Да познават същността на социалната медицина като наука и основните и приноси като единствена наука за общественото здраве;
- Да умеят самостоятелно да прилагат социално-медицинския подход и да съставят история на заболяването на индивидуални пациенти, с определяне влиянието на социалните фактори върху здравето и болестта и предлагане на подходящи мерки за медико-социална терапия, рехабилитация и профилактика;
- Да познават същността на понятието обществено здраве и основните видове измерители за неговата оценка;
- Да знаят основните принципи на организация и функциониране на здравните системи и основните критерии за оценка на ефективността на съвременната здравна система;
- Да познават ключовите стратегии за постигане на основната социална цел на СЗО и правителствата – развитие на първична здравна помощ и промоция на здравето;

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 05.09.2013 г.
		Страница 3 от 9

- Да знаят основната цел, принципи, задачи и законодателните основи на реформата на здравеопазването в РБългария;
- Да познават структурата, организацията и измерителите за оценка на дейността на основните подсистеми на здравната служба в РБългария;
- Да знаят основните цели, задачи, организация и функциониране на здравните заведения, оказващи медицинска и здравна помощ на женското и детско население и лицата над 65-годишна възраст.
- Да умеят самостоятелно да изчисляват и интерпретират демографските индикатори, индикаторите за заболяемост и болестност и за физическо развитие като оперативни измерители на популационното здраве;
- Да умеят самостоятелно въз основа на анализ на общественото здраве да определят здравните потребности на населението и да предлагат подходящи организационни дейности и интервенции за тяхното удовлетворяване;
- Да умеят самостоятелно с помощта на подходящи измерители да оценяват дейността на лечебните заведения за първична здравна помощ и болнична помощ и да предлагат адекватни организационни мерки за нейното подобряване.

ФОРМИ НА ОБУЧЕНИЕ:

- лекции

МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ:

- лекционно изложение
- самостоятелни и групови практически задачи
- дискусии
- решаване на казуси и ситуационни задачи
- анализ на готова статистическа информация
- проучване на научна литература

КОНТРОЛ И ОЦЕНКА НА ЗНАНИЯТА

- заключителен контрол: Писмено изпитване с дидактически тест от 30 въпроса

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
		Издание: П
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Дата: 05.09.2013 г.
		Страница 4 от 9

ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИЯ МАТЕРИАЛ

№	ЛЕКЦИИ	Часове
1.	Социалната медицина като наука – определение, предмет, задачи, методи. Понятие за здраве и болест. Социални фактори на здравето. Социално-медицински подход – същност и приложение.	2
2.	Обществено здраве - определение и основни индикатори. Демографски показатели за статика. Медико-социални аспекти на популационното стареене.	3
3.	Медико-социални аспекти на раждаемостта и общата смъртност - определения на основните понятия, тенденции в света и у нас.	4
4.	Медико-социални аспекти на детската смъртност и средна продължителност на предстоящия живот.	4
5.	Заболяемостта като измерител на общественото здраве. Епидемиология на социално-значимите заболявания.	4
6.	Здравната система като социална система. Здравна политика. Типология на здравните системи.	2
7.	Международно здравно сътрудничество. СЗО и стратегията “Здраве за всички”.	2
8.	Основни положения в дейността на главните подсистеми на здравната служба. Първична здравна помощ.	2
9.	Основни положения в дейността на главните подсистеми на здравната служба. Болнична помощ.	3
10.	Медико-социални проблеми и здравно обслужване на приоритетни групи от населението.	4
	ОБЩО ЛЕКЦИИ	20

ТЕМАТИЧЕН ПЛАН НА ЛЕКЦИИТЕ

- 1. Социалната медицина като наука. Понятие за здраве и болест. Социални фактори на здравето. Социално-медицински подход – същност и приложение. (2 ч. лекция).** Възникване и развитие на социалната медицина като научна дисциплина, предмет, структура, връзка с други дисциплини, задачи и методи. Определения за здраве и болест. Същност на социалните

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 05.09.2013 г.
		Страница 5 от 9

фактори. Същност на социално-медицинския подход и етиопатогенетичните механизми на влияние на социалните фактори върху здравето и болестта.

2. **Обществено здраве - определение и основни индикатори. Демографски показатели за статика. Медико-социални аспекти на демографското стареене. (3 ч. лекция).** Обществено и групово здраве. Индикатори за оценка на общественото здраве и оценка на познавателната им стойност. Същност и класификация на демографските показатели. Демографски показатели за статика. Възрастова структура на населението. Популационно застаряване на населението и неговите медико-социални последици.

3. **Медико-социални аспекти на раждаемостта и общата смъртност - определения на основните понятия, тенденции в света и у нас. (4 ч. лекция).** Демографска динамика на населението - механично и естествено движение. Определение на основните понятия за характеристика на раждаемостта като явление – живородено дете, раждаемост, обща плодовитост, повъзрасова плодовитост, сумарна плодовитост, бруто и нето коефициент за възпроизводство. Тенденции на раждаемостта в света и в България. Определение на основните понятия за характеристика на общата смъртност – брутен показател за смъртност, повъзрасова смъртност, смъртност по причини, стандартизирани показатели за смъртност. Структура на причините за умиряния в развити и развиващи се страни. Тенденции на общата смъртност по света и в България. Смъртност в активна възраст.

4. **Медико-социални аспекти на детската смъртност и средната продължителност на предстоящия живот. (4 ч. лекция).** Детска смъртност - определение, общ показател за детска смъртност, възрастово-специфични показатели. Скали за оценка. Характеристика и тенденции на детската смъртност под 5-годишна възраст в отделните страни и региони. Сравнителна характеристика на структурата на причините за умиряния до 1 г. възраст в развити и развиващи се страни. Детската смъртност в България. Средна продължителност на предстоящия живот - определение, характеристики, тенденции по света и у нас. Нови измерители на продължителността на живот в добро здраве (HALE, DALE, QALE).

5. **Заболяемостта като измерител на общественото здраве. Епидемиология на социалнозначимите заболявания (4 ч. лекция).** Значение на заболяемостта като измерител на общественото здраве. Основни понятия – заболяемост, периодна болестност, моментна болестност, айсберт на заболяемостта. Международна класификация на болестите - X и XI ревизия. Източници и методи за изучаване на заболяемостта. Тенденции на заболяемостта в света и в България. Социално-значими заболявания -

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 05.09.2013 г.
		Страница 6 от 9

критерии и съдържания на понятието. Рисковите фактори. Измерване тежестта на заболяванията – DALYs. Програми за изучаване и профилактика на хроничните неинфекциозни заболявания. Рискова констелация на българското население.

6. **Здравната система като социална система. Здравна политика - същност и приоритети в развитите страни. Типология на здравните системи. (2 ч. лекция).** Фундаментални цели и функции, еволюция на здравните системи. Концепция на СЗО за оценка на дейността на здравните системи. Здравна служба - определение, фактори за развитието, функции, организационни принципи. Класификация на здравните заведения в България. Здравни органи - нива на управление, видове, управленчески цикъл. Определение за здравна политика, структура, цели, елементи. Формиране на здравната политика. Нива на здравната политика. Здравна стратегия и здравен мениджмънт. Основни тенденции и приоритети на здравната политика в развитите страни. Критерии за характеристика на моделите на здравните системи. Система на държавен монополизъм, система на ограничен етатизъм, система на либерален плурализъм.
7. **Международно здравно сътрудничество. СЗО и стратегията “Здраве за всички” (2 ч. лекция).** Историческо развитие на международното здравно сътрудничество. Принципи и форми на международно здравно сътрудничество. СЗО – принципи, цели и основни задачи, структура и ръководни органи. Същност на стратегията “Здраве за всички”, основни постижения и нерешени проблеми до 2000 г. Глобална стратегия “Здраве за всички през 21-ви век” – принципи и цели.
8. **Основни положения в дейността на главните подсистеми на здравната служба. Първична здравна помощ. (2 ч. лекция).** Концепция на СЗО за първичната здравна помощ. Определение и същност на първичните здравни грижи.. Първичните здравни грижи като основен критерий за развитието на националните здравни системи. Основни характеристики, тенденции и трудности на реформата в първичната здравна помощ в България.
9. **Основни положения в дейността на главните подсистеми на здравната служба. Болнична помощ. (3 ч. лекция).** Болнична помощ – потребности, мисия, цел и статут на болницата, видове болнични заведения, структура и функции на болницата, условия и ред за оказване на болнична помощ, пациентът в болницата. Оценка на дейността на стационара – количествени и качествени индикатори. Съвременни форми на рационално

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 05.09.2013 г.
		Страница 7 от 9

използване на легловия фонд. Основни насоки на реформата на болничната помощ в България. Клинични пътеки. Акредитация на болничните заведения.

10. **Медико-социално проблеми и здравно обслужване на приоритетни групи от населението. (4 ч. лекция).** Значимост и същност на охраната на майчинството и детството. Основни медико-социални проблеми на майчинството и здравето на жените. Организация на извънболничната и болнична акушеро-гинекологична помощ. Роля на медицинските специалисти в процеса на грижи за бременните и родилките. Медико-социални проблеми в различните периоди на детството. Организация на извънболничната и болнична педиатрична помощ. Задачи на общопрактикуващия лекар и медицинските специалисти в процеса на грижи за децата до 18-годишна възраст. Основни медико-социални проблеми на стария човек – физическо функциониране, психично здраве, потребление на здравна помощ, основни здравни и социални потребности. Принципи на организация на здравната помощ за старите хора.

МЕТОДИ ЗА КОНТРОЛ:

Изпитната оценка в края на обучението по дисциплината се формира от оценката на изпитния тест с 30 въпроса. Изпитният тест е успешно издържан при минимално ниво от 60% верни отговори (18 верни отг.). Всеки допълнителен верен отговор носи по 2% при формиране на оценката от теста. Крайната оценка се закръгля до единица и се вписва в учебната документация.

МЯСТО НА ДИСЦИПЛИНАТА В ЦЯЛОСТНОТО ОБУЧЕНИЕ ПО СПЕЦИАЛНОСТТА

Социалната медицина е задължителна дисциплина от учебния план на специалност “Управление на здравните грижи” на ОКС „бакалавър”. Изучава се във втори семестър. Тя дава широка основа на студентите-бакалаври за разбиране на процесите на общественото здраве. Обучението е свързано с всички дисциплини с отношение към анализа и управлението на процесите и явленията на общественото здраве: базира се на познания от епидемиологията на здравето и биостатистика, а е необходимо като основа за по-доброто разбиране на стратегиите за промоция на здравето, хигиена и екология на здравното заведение, здравна икономика, здравен мениджмънт и др.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Основен очакван резултат от обучението по Социална медицина при студентите-бакалаври е изграждането на стабилна познавателна основа и практически умения за самостоятелен анализ и оценка на общественото здраве и прилагането

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 05.09.2013 г.
		Страница 8 от 9

на социално-медицинския подход и перспектива при планиране и реализирането на здравните грижи на индивидуално и групово ниво. Важен резултат е и познаването на принципите на изграждане, функциониране и оценка на здравната система и нейните основни структурни елементи, което ще подпомогне управленческите дейности, осъществявани от бакалаврите в ежедневната им работа. В резултат от систематичния курс по социална медицина бакалаврите ще изградят професионални умения за определяне здравните потребности на населението и за правилен избор на подходящи организационни дейности и интервенции за тяхното удовлетворяване.

КОНСПЕКТ ЗА СЕМЕСТРИАЛЕН ИЗПИТ

1. Социалната медицина като наука - предмет, задачи, структура и методи.
2. Здраве и болест. Социални фактори на здравето - същност и класификация. Социално-медицински подход в дейността на здравния работник.
3. Обществено здраве - определение, основни показатели и характеристика на познавателната им стойност.
4. Демографски показатели за статика. Възрастова структура на населението. Медико-социални аспекти на застаряването на населението.
5. Медико-социални аспекти на раждаемостта - основни понятия, скала за оценка. Показатели за възпроизводството на населението.
6. Тенденции на раждаемостта в България и другите региони и страни.
7. Медико-социални аспекти на общата смъртност - основни понятия, оценка, същност на стандартизираните показатели за смъртност.
8. Тенденции на общата смъртност в отделните страни и региони. Тенденции на общата смъртността в България. Смъртност в активна възраст. Тенденции на смъртността от социално-значими заболявания.
9. Медико-социални проблеми на детската смъртност - определение на основните понятия, скали за оценка.
10. Тенденции на детската смъртност и на смъртността до 5-г. в различните страни и региони. Тенденции на детската смъртност в България.
11. Средна продължителност на предстоящия живот - определение, таблици за смъртност. Тенденции и медико-социални проблеми на СППЖ в света и в България.
12. Заболяемостта като измерител на общественото здраве - определение на основните понятия. Източници и методи за изучаване на заболяемостта. Международна класификация на болестите (МКБ) - значение, принципи на изграждане, структура на X ревизия на МКБ.
13. Структура и динамика на общата заболяемост и болестност в България. Тенденции на заболяемостта в света. Измерване на тежестта на заболяванията – DALYs.

	ФОРМУЛЯР	Индекс: Фо 04.01.01-02
	УЧЕБНА ПРОГРАМА	Издание: П
		Дата: 05.09.2013 г.
		Страница 9 от 9

14. Заболяемост с временна нетрудоспособност (ЗВН) - определение, подходи за изучаване, показатели за оценка.
15. Социалнозначими заболявания - критерии и съдържание на понятието. Рискови фактори - класификация.
16. Рискови фактори и рискова констелация на българското население.
17. Здравната система като социална система - определение и характеристика от гледна точка на системния подход, фундаментални цели и функции.
18. Здравна служба - определение, фактори, функции и организационни принципи на здравната служба.
19. Здравна политика. Нива на здравна политика и здравни органи. Тенденции и приоритети на здравната политика в развитите страни.
20. Типология на здравните системи. Система на държавния монополизъм. Система на либералния плурализъм. Система на ограничения етатизъм.
21. Първична здравна помощ - концепцията на СЗО. Първичната здравна помощ в България.
22. Болнична помощ - мисия, цел и статут на болницата. Видове болнични заведения, структура и функции на болницата. Пациентът в болницата.
23. Условия и ред за оказване на болнична помощ. Взаимоотношения на болницата с НЗОК и РЗОК. Показатели за оценка на дейността на стационара. Рационално използване на легловия фонд.
24. Медико-социални проблеми на майчинството и здравето на жените. Организация на акушеро-гинекологичната помощ. Национална приоритетна програма за майчино здравеопазване.
25. Медико-социални проблеми на детството. Организация на педиатричната помощ. Национална приоритетна програма за детско здравеопазване.

СПИСЪК НА ПРЕПОРЪЧВАНАТА ЛИТЕРАТУРА:

Грънчарова Г., С. Александрова-Янкуловска. Социална медицина. Издателски център МУ-Плевен.

АВТОР НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА:

Доц. д-р Мариела Камбурова, дм